

Tabulka č. 1 Míra zapojení žáků do činností školy (názor ředitele) – podíl škol (v %)

Míra zapojení žáků	ZŠ	SŠ
Žáci jsou pasivními příjemci rozhodnutí pedagogů ve škole, jsou o věcech informováni, obvykle bez odůvodnění.	0,7	0,4
Žáci nebo jejich zvolení zástupci se vědomě účastní různých aktivit či projektů školy, které jsou však ve skutečnosti v režii dospělých.	6,6	5,8
Žáci rozumějí aktivitám realizovaným školou a vědí, proč by se jich měli účastnit, dospělí respektují jejich názor, ale sami o věcech rozhodují.	22,6	18,3
Aktivity jsou navrhovány a řízeny dospělými a současně konzultovány s žáky, rozhodnutí provádějí dospělí, zohledňují přitom názory žáků.	44,7	43,7
Žáci se podílejí na rozhodování v oblastech předem vymezených dospělými, jejich názory jsou nejen zohledňovány, ale žáci se podílejí i na rozhodování.	16,5	18,7
Žáky vytvořená a řízená participace, v níž dospělí hrají podpůrnou roli, např. ve strukturách napodobujících struktury dospělých (rady, parlamenty apod.).	8,4	12,3
Žáky iniciativně vytvořená fungující participace, v jejímž rámci je dospělým nabídnuta možnost spoluúčasti a spolurozhodování.	0,5	0,9

Zjištění České školní inspekce potvrzují, že aktivní roli v rozhodovacích procesech hrají v základních školách především pedagogové. Žáci se sice zapojují do aktivit školy, ovšem spíše jen přispívají svými názory k rozhodnutí dospělých (na rozhodování se aktivně podílejí ve čtvrtině škol). Žáky vytvořená a řízená participace (např. žákovská samospráva v podobě žákovských parlamentů) je vzhledem k věku žáků častější v plně organizovaných školách. Na druhou stranu ve školách pouze s 1. stupněm zkušenosti ukazují, že tyto školy fungují na komunitní bázi a aktivity, které jinde zajišťuje žákovský parlament, i v případě jeho absence reálně probíhají. Pokud bychom zohlednili tento fakt, je situace na základních školách z pohledu aktivit žákovských samospráv pozitivní.

Stejně jako v základních školách, i ve středních školách převažuje v rozhodování iniciativa pedagogických pracovníků. Přesto se žáci středních škol podílejí na rozhodování a vytvářejí organizované struktury ve vyšší míře (31,9 %) než žáci základních škol (25,3 %)⁵. Nicméně rozdíly v jednotlivých kategoriích nejsou nijak výrazné, přestože by bylo možné očekávat vyšší míru zapojení u starších žáků, tj. ve středním vzdělávání. Na rozhodování participují častěji žáci gymnázií oproti žákům středních odborných škol – v gymnáziích jsou výrazně častěji zakládány žákovské parlamenty (viz níže forma zapojení žáků do rozhodování ve škole). Celkově uvedlo aktivnější formy zapojení žáků o 17,3 % více gymnázií než středních odborných škol. Ve výrazně nižší míře probíhá zapojování žáků do rozhodování ve středních odborných školách pouze s nematuritními obory⁶ – žáci přebírají aktivní roli pouze v necelých 15 % těchto škol.

Oblasti, na kterých se žáci nejčastěji podílejí, zobrazuje graf č. 1.

⁵ Podíl odpovídá součtu tří posledních položek tabulky č. 1.

⁶ Jde o obory poskytující střední vzdělání s výučním listem (kategorie H a E) a obory středního vzdělání, které neposkytují výuční list ani maturitu (kategorie J a C).